

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.5.1.36>

PROBLEMY Z USTALENIEM MOMENTU ZAKOŃCZENIA FORMALNEGO WYKROCZENIA KARNEGO – UJAWNIEŃ INFORMACJI O OGRANICZONYM DOSTĘPIE

Timea Prokopchuk

aspirant Katedry Prawa

*Narodowego Uniwersytetu Zasobów Biologicznych i Zarządzania Zasobami Przyrody Ukrainy
(Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0001-6056-4121

e-mail: Timea.sehedi@gmail.com

Adnotacja. W artykule omówiono problemy z określeniem momentu zakończenia wykroczeń karnych – ujawnienia informacji o ograniczonym dostępie. Za pomocą metody systemowej i strukturalnej analizy prawa karnego i prawa regulacyjnego, a także w wyniku uogólnienia praktyki sądowej i istniejących w literaturze naukowej podejść do określenia momentu zakończenia wykroczeń karnych – ujawnienia informacji o ograniczonym dostępie autor szczegółowo przeanalizował określoną problematykę. Autor stwierdził, że panujące w literaturze naukowej podejście do określenia momentu zakończenia formalnego składu prawnego ujawnienia informacji jest ogólnie poprawne, wymaga jednak wyjaśnienia – za ostateczne przestępstwo należy uznać nie od momentu zapoznania się z treścią informacji, a od momentu przejęcia przez adresata informacji o ograniczonym dostępie. Sądy powinny ustalić, czy dana osoba (w szerokim znaczeniu) otrzymała te informacje, to znaczy, czy przeszły w jej posiadanie (na jej adres e-mail przyszedł list, pobrała plik, otrzymała dysk z informacjami). Informacje te są wystarczające, aby uznać przestępstwo za zakończone, ponieważ norma regulacyjna prawa zostanie naruszona.

Słowa kluczowe: ujawnienie tajemnicy, informacje tajne, informacje ograniczone, wykroczenie karne, przestępstwo, ujawnienie informacji, zdrada stanu.

PROBLEMS OF DETERMINING OF THE MOMENT OF ENDING OF A FORMAL CRIMINAL OFFENSE-DISCLOSURE OF INFORMATION WITH LIMITED ACCESS

Timea Prokopchuk

Postgraduate Student at the Law faculty

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-6056-4121

e-mail: Timea.sehedi@gmail.com

Abstract. The article considers the problems of determining the moment of termination of criminal offenses–disclosure of information with limited access. Using the method of system-structural analysis of criminal law and regulatory legislation, as well as a result of generalization of case law and existing approaches in the scientific literature to determine the end of criminal offenses, disclosure of information with limited access, the author analyzed in detail. The author determined that the prevailing approach in the scientific literature to determine the end of the formal legal structure of disclosure of information is generally correct, but needs clarification – completed crime should not be considered from the moment of acquaintance with the content of information, but from the moment of possession of restricted information. Courts should establish whether a person has received (in a broad sense) this information, that means whether it has passed into his possession (he received a letter by e-mail, he downloaded a file, he received a drive with information). This information is sufficient to declare the criminal offense complete, as the regulatory rule of law will be violated.

Key words: secret disclosure, secret information, secrecy, information with limited access, criminal offense, crime, dissemination of information, treason against the state.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ МОМЕНТУ ЗАКІНЧЕННЯ ФОРМАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ-РОЗГОЛОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

Тімеа Прокопчук

аспірант юридичного факультету

Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-6056-4121

e-mail: Timea.sehedi@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто проблеми визначення моменту закінчення кримінальних правопорушень-розголошень інформації з обмеженим доступом. За допомогою методу системно-структурного аналізу кримінального закону та регулятивного законодавства, а також у результаті узагальнення судової практики та наявних у науковій літературі підходів до визначення моменту закінчення кримінальних правопорушень-розголошень інформації з обмеженим доступом автор детально проаналізував окреслену проблематику. Автором визначено, що переважаючий у науковій літературі підхід щодо визначення моменту закінчення формального юридичного складу розголошення інформації в цілому є правильним, однак потребує уточнення: закінченим злочин варто вважати не з моменту ознайомлення зі змістом відомостей, а з моменту заволодіння адресатом інформацією з обмеженим доступом. Судам варто встановлювати, чи особа отримала (в широкому сенсі) цю інформацію, тобто чи перейшло воно в її володіння (на її електронну пошту надійшов лист, вона завантажила файл, вона отримала накопичувач з інформацією). Цих відомостей достатньо для визнання кримінального правопорушення закінченим, оскільки регулятивна норма права буде порушена.

Ключові слова: розголошення таємниці, таємна інформація, інформація з обмеженим доступом, кримінальне правопорушення, злочин, оприлюднення інформації, державна зрада.

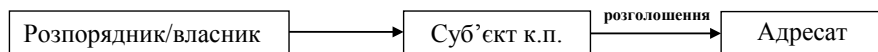
Вступ. У вітчизняній юридичній літературі найчастіше розглядають групу кримінальних правопорушень, пов'язаних із посганням на інформаційну безпеку України, через призму предмета злочину, вивчаючи при цьому галузеве законодавство (цивільне, адміністративне тощо), до якого відсилають бланкетні диспозиції відповідних статей. Значно менше уваги приділяється власне кримінально-правовим ознакам цих злочинів. Хоча й відсутність чіткості й конкретності у визначенні предмета таких злочинів у зв'язку з недосконалістю галузевого законодавства є істотною проблемою для забезпечення ефективності кримінального закону, водночас вирішення власне кримінально-правових питань сприятиме цьому не менше.

Зокрема, проблемі визначення моменту закінчення юридичного складу кримінального правопорушення-розголошення інформації з обмеженим доступом за кримінальним правом України присвячені праці П.П. Андрушка, М.І. Бажанова, В.В. Балабко, А.А. Бражника, Т.Ю. Вислоцької, О.П. Горпинюк, Д.Ю. Кондратова, О.Е. Радутного, О.П. Семенюка, О.В. Сосніної, Т.Ю. Тарасевич, Д.С. Усова, М.І. Хавронюка, Г.В. Чеботарьової, Т.А. Чолан та інших. Разом із тим ці дослідження здебільшого фрагментарні й виконані без детального аналізу всіх випадків кримінально-караного розголошення інформації з обмеженим доступом.

Метою дослідження є з'ясування моменту юридичного закінчення діяння у вигляді розголошення певної інформації, визначення можливості віднесення відповідних юридичних складів злочинів до прикладів необхідної співучасті з огляду на це.

Основна частина. Нерідко в навчальній літературі можна зустріти такі визначення: «Розголошення державної таємниці (ч. 1 ст. 328 КК України) вважається закінченим з моменту розголошення відомостей, що є державною таємницею»; «Розголошення таємниці усиновлення вважається закінченим злочином з моменту розголошення». Такі визначення позбавлені будь-якого змісту, адже містять логічну помилку: визначення поняття через це саме поняття, а також юридично не точні, адже обидва з наведених вище складів кримінальних правопорушень можуть і не бути формальними. Тому, розмірковуючи над моментом закінчення кримінального правопорушення-розголошення інформації з обмеженим доступом, варто передусім визначити обсяг поняття «розголошення (інформації)», його юридичний зміст.

На нашу думку, розголошення як діяння (об'єктивна ознака кримінального правопорушення) – це частина інтелектуальної взаємодії двох або трьох типів суб'єктів (власник/розпорядник інформації, суб'єкт кримінального правопорушення й адресат розголошення) в інформаційному просторі, що утворює порушення кореспондуючої норми публічного або приватного права щодо режиму охорони інформації. Вона полягає в переході інформації з обмеженим доступом від суб'єкта кримінального правопорушення до адресата (сторонньої особи), результатом чого є заволодіння останнього цією інформацією (зміст діяння). Схематично зміст розголошення можна зобразити таким чином:

Здебільшого юридичні склади кримінальних правопорушень щодо розголошення інформації є формальними, тобто не передбачають обов'язковості настання наслідків (ст. ст. 132, 159, ч. 1 ст. 328, ч. 1 ст. 422, ч. 1 ст. 114 Кримінального кодексу (далі – КК) України тощо). Однак у КК України є низка матеріальних складів кримінальних правопорушень, які передбачають як діяння розголошення інформації (ст. 145, ч. 2 ст. 168 (у частині спричинення тяжких наслідків), ч. 2 ст. 182 (у частині заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам особи), ч. 2 ст. 328, ч. 3 ст. 422, ч. 2 ст. 209-1, ст. ст. 232, 232-1, 381, ч. 3 ст. 387, ч. 2 ст. 330 (у частині спричинення тяжких наслідків) КК України тощо). Момент закінчення таких кримінальних правопорушень із матеріальним складом дискусій не викликає – настання відповідних наслідків. Щодо формальних складів, то у вітчизняній літературі можна виділити два основні підходи до визначення моменту закінчення: а) створення умов, за яких стороння особа може довідатися про охоронювану інформацію; б) принаймні одна стороння особа довідалася реально про охоронювану таємницю.

Проявами першого з указаних підходів є такі міркування. П.М. Макєєв вважає, що відповідальність за незаконне поширення відповідної інформації має наставати незалежно від того, чи прийнята інформація стороннім суб'єктом, тобто моментом закінчення цього злочину є сам факт незаконного поширення конфіденційної інформації (Макєєв, 2006: 116). Також М.І. Хавронюк зазначає, що шпигунство є закінченим,

якщо воно вчинене у вигляді передачі певних відомостей – з моменту їх фактичного повідомлення (вручення матеріалів, які їх містять), відправлення адресату чи посереднику, закладення в тайник, передачі предмета, який відкриває доступ до них, відповідно до обумовленості з адресатом (Хавронюк, 2005: 245). Варто наголосити на тому, що саме по собі закладення певної інформації в сховище з обмеженим доступом і передача доступу до цього сховища сторонній особі не свідчить обов'язково про ознайомлення останнього з охоронюваною таємницею, адже особа з різних причин може так і не відкрити сейф, не розблокувати файл, не завантажити звукозапис тощо. Тобто суб'єкт злочину робить усе від нього залежне для надання інформації, так би мовити, створює всі умови для доступу до інформації, і цього факту достатньо для визнання злочину закінченим. З огляду на цей підхід, не є важливим факт осмислення чи усвідомлення сторонньою особою цієї інформації. О.Е. Радутний у дисертаційному дослідженні виправдовує свою пропозицію стосовно визнання реальної загрози спричинення істотної шкоди суб'єктові господарської діяльності як одного з можливих наслідків злочину, передбаченого ст. 232 КК України, тим, що особа правопорушника потребує більш суворого ставлення, оскільки перед учиненням розголошення відповідні відомості вона отримала законним шляхом (Радутний, 2002: 143).

Ця позиція викликає справедливую критику, оскільки закон установлює відповідальність саме за розголошення, а не створення умов для розголошення інформації. Якщо відомості могли стати, але не стали надбанням сторонніх осіб, то немає й розголошення. Інакше розголошення потрібно було б визнавати більшість фактів порушення режиму секретності навіть за тієї умови, коли достовірно встановлено, що ніхто зі сторонніх осіб не ознайомився із секретною інформацією (Семенюк, 2017: 165).

Натомість О.В. Шамсутдінов указує: «Розголошення шляхом злочинної бездіяльності – це невиконання належних заходів щодо збереження секретної інформації, у результаті чого стороння особа сприйняла таку інформацію. При цьому «секретноносій», нехтуючи правилами поведінки із секретними документами, виробами тощо (через неувважність, безпам'ятність, довірливість), створює умови, за яких стороння особа ознайомилася з державною таємницею, тобто не перешкоджає такому ознайомленню» (Шамсутдінов, 2001: 23). Якщо особа нічого не запам'ятала або ж володіє інформацією в недостатньому обсязі для її визнання державною таємницею, то діяння суб'єкта варто кваліфікувати як закінчений замах на розголошення державної таємниці (Шамсутдінов, 2001: 85–86).

Так само зазначає В.В. Балабко щодо юридичних складів кримінальних правопорушень за ст. ст. 132, 145 КК України: «Злочин уважається закінченим з моменту, коли відповідні відомості стали відомі особі, яка не повинна була їх знати» (Балабко, 2012: 83). Щодо складу кримінального правопорушення за ст. 168 КК України Т.А. Чолан указує, що його об'єктивна сторона проявляється в повідомленні будь-якій особі, зокрема й усиновленому, відомостей про те, що юридичний батько або мати не є його кровним батьком чи матір'ю (Чолан, 2016: 147). За такого підходу випадки, коли відповідна інформація не надійшла до адресата, варто кваліфікувати як незакінчений злочин.

О.В. Сосніна в дисертаційному дослідженні вказує: «Незаконне поширення конфіденційної інформації про особу буде вважатися закінченим з моменту, коли інформація повідомлена сторонній особі, яка зрозуміла й усвідомила її зміст і суть. Якщо ж інформація передана, але з причин, які не залежать від волі винного, не сприйнята адресатом (наприклад, через незнання національної мови, якою вона передається, глухоту, сон, сп'яніння тощо) або адресат у силу певних причин (віку, стану здоров'я) нездатний адекватно її сприймати, то йдеться про незакінчену злочинну діяльність, тобто про замах на незаконне поширення конфіденційної інформації про особу» (Сосніна, 2017: 107).

Деякі науковці критично ставляться до такого твердження, оскільки воно видається дещо некоректним з точки зору принципу індивідуальної кримінальної відповідальності, адже поведінка іншої особи та її міркування не можуть ставитися у вину суб'єкта кримінального правопорушення. Однак у науковій літературі саме останній підхід є переважаючим.

На нашу думку, жоден із підходів не є бездоганим. Загалом аналізована ситуація нагадує взаємодію суб'єкта кримінального правопорушення з потерпілим чи іншою особою за юридичним складом грабежу, де заволодіння чужим майном має бути відкритим. Зокрема, відповідно до п. 15 Постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06.11.2009 № 10, грабіж – це відкрите викрадення чужого майна в присутності *потерпілого або інших осіб*, які усвідомлюють протиправний характер дій винної особи, яка, у свою чергу, усвідомлює, що її дії помічені й оцінюються як викрадення. Розрізняючи крадіжку та грабіж, варто виходити зі спрямованості умислу винної особи й даних про те, чи усвідомлював потерпілий характер учинюваних винною особою дій. У зв'язку з цим викрадення належить кваліфікувати як крадіжку не лише тоді, коли воно здійснюється за відсутності потерпілого, а й у присутності сторонніх осіб, які не усвідомлюють факту викрадення майна й не можуть дати йому належної оцінки (психічно хворі, малолітні). Викрадення є таємним і в тому разі, коли воно відбувається в присутності потерпілої особи за умови, що винна особа не знає про це чи вважає, що робить це непомітно для неї, а також тоді, коли викрадення вчиняється в присутності особи, якій доручено майно, але вона перебуває в такому стані, що виключає можливість усвідомлювати значення того, що відбувається (сон, непритомність, стан сп'яніння).

Таким чином, підхід, за якого для кваліфікації діяння суб'єкта кримінального правопорушення (як кримінально-протиправного виду кримінального правопорушення, його стадії) має значення й поведінка інших осіб, із якими він взаємодіє при вчиненні діяння, не є особливістю лише розголошення інформації та характерний для кількох видів кримінальних правопорушень. Наприклад, для грабежу, можна сказати,

воно є класичним і не викликає істотних зауважень у науковій спільноті. А тому підстав заперечувати роль такої взаємодії немає. Натомість особливістю такої взаємодії при розголошенні інформації є її визначальне значення для відмежування закінченого кримінального правопорушення від замаху, а також за особливих обставин – для констатації факту відсутності в діянні особи складу кримінального правопорушення.

До речі, А.А. Бражник, очевидно, за аналогією з кримінальними правопорушеннями проти власності, також указує на певні обставини як на такі, за яких розголошення відсутнє: посередник або не розуміє змісту інформації, яку він має передати (наприклад, через малолітній вік або не володіє мовою, якою складено документ), чи фактично позбавлений можливості ознайомитися з його змістом (наприклад, посередник передає запечатаний конверт із документом) (Бражник, 2015: 104). Схожі міркування містяться й у дисертації О.В. Сосніної: «Слід вважати, що сприйняття відбулося не тоді, коли інформація просто проголошена, так би мовити, артикульована особою, яка її передає, а тоді, коли вона адекватно сприйнята сторонньою особою... Якщо ж інформація передана, але з причин, які не залежать від волі винного, не сприйнята адресатом (наприклад, через незнання національної мови, якою вона передається, глухоту, сон, сп'яніння тощо), або адресат в силу певних причин (віку, стану здоров'я) нездатний адекватно її сприймати, то йдеться про незакінчену злочинну діяльність, тобто про замах на незаконне поширення конфіденційної інформації про особу» (Сосніна, 2017: 109).

Перевіримо запропоновані вище критерії розмежування для «розголошень». Чи можна вважати «розголошенням» інформації ситуацію, коли з її змістом ознайомила особа з порушеннями психіки чи малолітня? А якщо адресат при розголошенні перебуває в стані сп'яніння (спить, непритомний, не розуміє певну мову, з порушеннями слуху, зору тощо)? А якщо ніхто не ознайомився?

За першої та другої ситуації, дійсно, здебільшого ускладненим є доведення до відома адресата суті інформації, хоча й не є неможливим. Наприклад, ступінь алкогольного сп'яніння може бути різний, а тому провали в пам'яті чи нестями не завжди можуть супроводжувати цей стан (за легкого ступеня сп'яніння освоєння інформації цілком можливе). Крім цього, у сучасному світі відсутність навичок володіння певною мовою не є перешкодою для ознайомлення з її змістом (особа може скористатися онлайн-перекладачем чи звернутися до фахівця). Так само порушення слуху та зору не завжди унеможливають сприйняття інформації, оскільки суб'єкт може її повідомити жестовою мовою або письмово з використанням шрифту Брайля. Тому вказане застереження є занадто категоричним, хоча наявність відповідних обставин варто встановлювати на практиці, водночас визначаючи їх вплив на сприйняття адресатом певної інформації (у тому числі експертним шляхом). Важливим є саме встановлення факту, що інформація не була сприйнята адресатом.

Відповідь на третє питання має бути вирішене з урахуванням типу норми регулятивного права, яка кореспондує кримінально-правовій забороні, адже за об'єктивними ознаками не може вважатися кримінальним правопорушенням діяння, яке при цьому не порушило кореспондуючу регулятивну норму¹:

А) якщо йдеться про *норму-заборону*, то проблем не виникає, адже вона порушується в той момент, коли охоронювана інформація стала відомою для адресата. Якщо інформація жодній особі не стала відома, то режим її охорони не пошкоджено. Тому закінченим розголошення (формальний юридичний склад кримінального правопорушення) варто вважати з того моменту, коли інформація перейшла у володіння сторонньої особи. Наприклад, згідно з ч. 2 ст. 16 Виборчого кодексу України, членам виборчих комісій, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації, іншим особам *забороняється* вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, які дають можливість установити зміст волевиявлення конкретного виборця. Якщо ж зміст волевиявлення виборця став відомим сторонній особі з огляду на відповідне діяння одного з визначених вище суб'єктів, то норма ч. 2 ст. 16 Виборчого кодексу України порушена, а отже, до цього моменту про закінчене правопорушення мову вести не можна;

Б) щодо *норми-права*, то підхід має бути аналогічним. Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 226 Сімейного кодексу (далі – СК) України, особа має право на таємницю перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення. Як тільки факт перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, стане надбанням небажаного для цієї особи стороннього адресата, її право порушено, як і норма ч. 1 ст. 226 СК України;

В) деякі проблеми можуть бути виявлені щодо *норм-обов'язків*. Якщо зміст обов'язку полягає в «нерозголошенні» відповідних відомостей, указаний вище підхід працює. Якщо ж йдеться про обов'язок «уживати необхідних заходів для забезпечення захисту інформації від розголошення» (наприклад, конфіденційної інформації про людей, які живуть з ВІЛ, згідно з ч. 3 ст. 13 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»), то він буде порушений у той момент, коли особа не забезпечить ужиття всіх необхідних заходів для захисту інформації. У такому разі для порушення норми регулятивного права не може мати значення будь-яка поведінка адресата.

Вочевидь, із таких міркувань у Проєкті КК України, розробленому робочою групою з питань розвитку кримінального права згідно з Указом Президента України «Питання Комісії з питань правової реформи» від 7 серпня 2019 р. № 584/2019, зазначено таке визначення розголошення інформації (п. 55 ст. 1.3.1):

¹ Однак не варто забувати, що механізм правового регулювання суспільних відносин у сфері обмеження інформації в доступі не завжди є таким простим. Одні й ті самі відносини можуть бути врегульовані одночасно різними видами норм (наприклад, щодо таємниці листування існує не тільки норма-право, а й норма-обов'язок зберігати в таємниці інформацію, яка була довірена визначеному в цій нормі колу осіб).

діяння особи, яка володіє інформацією з обмеженим доступом у зв'язку з професійною чи службовою діяльністю або якій ця інформація була довірена її володільцем, що полягає в: а) повідомленні такої інформації хоча б одній сторонній особі або б) наданні можливості ознайомитися з відповідною інформацією шляхом створення умов для цього хоча б для однієї сторонньої особи (Проект Кримінального кодексу України: 2021: 9).

Таке визначення, з огляду на вищевикладені міркування, є занадто категоричним і не притаманним для всіх випадків розголошення інформації, з огляду на зміст кореспондуючих регулятивних норм, а тому за великим рахунком суперечить визначенню кримінального правопорушення за цим же Проектом (кримінальним правопорушенням є діяння, яке є протиправним, тобто порушує норму приватного або публічного права) та поняттю правопорушення в цілому. Наприклад, якщо особа дала можливість ознайомитися з таємницею особистого життя іншої людини сторонньому, однак той з певних причин не заволодів такою інформацією, то таємниця приватного життя буде збережена й відповідне цивільне право особи не буде порушене.

Хоча неможливо не відмітити намагання авторів Проекту КК України так полегшити застосування на практиці відповідних кримінально-правових норм шляхом звуження предмета доказування. Більше того, для окресленого вище випадку формально воно може мати місце. Однак насправді в разі нежиття заходів для збереження конфіденційної інформації про людей, які живуть з ВІЛ, ідеться про нетипову норму регулятивного права, яка є недосконалою та потребує змін для виправдання кримінальної відповідальності за ст. 132 КК України шляхом зміни формулювання на «збов'язані не розголошувати», адже в зміст поняття «розголошення», як указувалося вище, необхідно включити й умисну бездіяльність. Натомість така редакція відповідної норми усуне неоднозначності з приводу моменту закінчення формального юридичного складу розголошення інформації.

Крім цього, варто також ураховувати, що передача відомостей та ознайомлення з ними можуть бути розірвані в часі. Так, А.А. Бражник зазначає, що передача інформації може бути вчинена в різний спосіб: шляхом розповіді в приватній розмові або ж оголошення цих відомостей у засобах масової інформації, шляхом передачі записки з указаними відомостями, відео- й аудіоматеріалів іншим особам, шляхом надання можливості ознайомитися з матеріалами досудового розслідування всупереч вимогам закону та багатьма іншими способами. У ході *безпосереднього* розголошення розголошувач контактує з особою, якій він передає вказані відомості, тобто має місце, за загальним правилом, безпосередній аудіовізуальний зв'язок (носія) особи-передавача інформації з особою-приймачем інформації. Що ж стосується *опосередкованого* розголошення, то розголошувач, передаючи відомості, зафіксовані, наприклад, на вторинних носіях (папері, аудіоплівках, комп'ютерних накопичувачах інформації тощо), не має змоги одразу ж пересвідчитися в їх надходженні адресату. Усне розголошення в більшості випадків має безпосередній характер, але в низці випадків може відбуватися і як опосередковане (передача адресату півки із записом, на якому ведеться мова про відомості, що не підлягають розголосу) (Бражник, 2015: 103–104).

На практиці відповідні ситуації оцінюються судами неоднозначно. Так, наприклад, Верховний Суд колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду в Постанові від 12 вересня 2018 р. у справі № 573/553/14-к (провадження № 51-4176км18) звертає увагу судів на те, що хоча й особа_7 не мав згоди власників персональних даних на їх розголошення, однак збув Особа_10 26 травня 2013 р. та 30 липня 2015 р. інформацію з обмеженим доступом, а саме: персональні дані власників земельних ділянок, їхні адреси, паспортні дані, ідентифікаційні номери, які зберігалися в Білопільському відділі Держземагентства в Сумській області, шляхом копіювання на диск «WD» s/g WX91ACOL9691. Обставини щодо того, чи Особа_10 ознайомився з відповідними відомостями, не встановлено судами першої та апеляційної інстанції, однак суд касаційної інстанції також на цьому не акцентує увагу (Постанова Верховного Суду від 12 вересня 2018 р., справа № 573/553/14-к).

Натомість є й протилежні приклади: «Надалі ноутбук «Asus», модель ..., з серійним номером ..., за розпорядженням особа_1 надано особі, яка не мала допуск до державної таємниці. У ході роботи на вищезазначеному ноутбуці за усним наказом (вказівкою) особа_1 особа, яка не мала допуску до державної таємниці, перебуваючи в приміщенні №142 ОІТВ ХНУПС ім. І. Кожедуба за адресою: ..., в жовтні 2020 року (більш точна дата та час не встановлені) ознайомила з змістом документу - файлу з назвою «занит.doc» за адресою: «Цей ПК\Windows(C:)\Users\A\AppData\Local\Temp\Temp1_01_350_176_26_2430 m.zip\занит.doc». Унаслідок незаконних дій Особа_1 мав місце витік інформації військового характеру, що становить державну таємницю» (Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Харкова від 1 вересня 2021 року, справа №644/6214/21).

Так само у справі № 748/1039/20 Особа_1, будучи користувачем форуму, який спеціалізується на несанкціонованих покупках, продажу й обміну акаунтів до соціальних мереж, під псевдонімом створив тему, у якій розмістив посилання на хмарне сховище, що є загальнодоступним, куди завантажив і відкрив у вільний доступ файл у форматі «txt.» об'ємом 7 859 172 кб., у якому знаходилися 228395 адрес електронних поштових скриньок з паролями для входу до них, більшість із яких є валідними та в яких, відповідно до ст. 31 Конституції України та ч. 2 ст. 21 Закону України «Про інформацію», міститься інформація з обмеженим доступом, яку він отримав протягом 2017 р. з Інтернет ресурсів «darkweb.ws», «lolzteam.net», «youhack.ru», чим здійснив несанкціоноване розповсюдження вказаної інформації. У подальшому зазначений файл завантажили користувачі форуму «bhf.io» під псевдонімами «CryptPotato» та «Особа_3» (Ухвала Чернігівського апеляційного суду від 4 вересня 2020 року, справа №748/1039/20).

На нашу думку, варто встановлювати, чи особа отримала (у широкому сенсі) цю інформацію, тобто чи перейшло воно в її володіння (на її електронну пошту надійшов лист, вона завантажила файл, вона отримала накопичувач з інформацією). Цих відомостей достатньо для визнання кримінального правопорушення закінченим, оскільки регулятивна норма права буде порушена.

Висновки. Отже, навіть за умови, що розголошення інформації може бути вчинене шляхом бездіяльності (умисне невжиття заходів захисту відомостей, незабезпечення схоронності інформації тощо), воно має полягати в об'єктивному порушенні кореспондуючої норми регулятивного права, а тому саме в цей момент має бути закінченим. З огляду на чинні на час проведення дослідження регулятивні норми права, переважаючий у науковій літературі підхід щодо визначення моменту закінчення формального юридичного складу розголошення інформації в цілому є правильним, однак потребує уточнення: закінченим злочин варто вважати не з моменту ознайомлення зі змістом відомостей, а з моменту заволодіння адресатом інформацією з обмеженим доступом.

Список використаних джерел:

1. Балабко В.В. Кримінальна відповідальність медичних працівників за злочини проти життя та здоров'я особи : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 315 с.
2. Бражник А.А. Кримінальна відповідальність за розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ст. 387 КК України): аналіз складу злочину : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 237 с.
3. Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Харкова від 1 вересня 2021 року у справі №644/6214/21 (провадження № 1-кп/644/719/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99289745>.
4. Робоча група з питань розвитку кримінального права. Кримінальний кодекс України (проект). Контрольний текст (станом на 25.07.2021). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/08/12/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-25-07-2021-1.pdf>.
5. Макеєв П.Н. Уголовная ответственность за нарушение неприкосновенности частной жизни : дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2006. 187 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ : Атіка, 2005. 1063 с.
7. Постанова Верховного Суду колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 12 вересня 2018 року у справі № 573/553/14-к (провадження № 51-4176км18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76673240>.
8. Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 204 с.
9. Семенюк О.Г. Проблеми охорони державної таємниці: кримінально-правові та кримінологічні аспекти : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2017. 439 с.
10. Сосніна О.В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2017. 256 с.
11. Ухвала Чернігівського апеляційного суду від 4 вересня 2020 року у справі № 748/1039/20 (провадження № 11-кп/4823/629/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91462243>.
12. Чолан Т.А. Кримінальна відповідальність за незаконне усиновлення та розголошення його таємниці : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 248 с.
13. Шамсутдінов О.В. Відповідальність за розголошення державної таємниці за новим кримінальним законодавством України. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні* : науково-технічний збірник. 2001. № 2. С. 21–25.

References:

1. Balabko V.V. (2012) Kriminalna vidpovidalnist medichnih pratsivnikiv za zlochyni proti zhittia ta zdorovia osobi [Criminal liability of medical workers for crimes against life and health of a person] PhD, Kyiv, 315 [in Ukrainian].
2. Brazhnyk A. A. (2015) Kryminalna vidpovidalnist za rozgholoshennia danykh operatyvno-rozshukovoi diialnosti, dosudovoho rozsliduvannia (st. 387 KK Ukrainy): analiz skladu zlochyynu: [Criminal liability for disclosure of data of operative-search activity, pre-trial investigation (item 387 of the Criminal Code of Ukraine): analysis of corpus delicti] PhD, Kharkiv, 237 [in Ukrainian].
3. Vyrok Ordzhonikidzevskoho raionnoho sudu m. Kharkova [Judgment of the Ordzhonikidze District Court of Kharkiv] of September 1, 2021 (case №644/6214/21) (n.d.). [reyestr.court.gov.ua](https://reyestr.court.gov.ua/Review/99289745). Retrived from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99289745> [in Ukrainian].
4. Robocha hrupa z pytan rozvytku kryminalnoho prava. Kryminalnyi kodeks Ukrainy (proiekt). Kontrolnyi tekst (stanom na 25.07.2021 roku) [Working group on the development of criminal law. Criminal Code of Ukraine (draft). Control text (as of July 25, 2021)]. Retrived from <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/08/12/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-25-07-2021-1.pdf>. [in Ukrainian].
5. Makeev P. N. (2006) Ugolovnaia otvetstvennost za narushenie neprikosnovennosti chastnoi zhizni [Criminal liability for violation of privacy]: PhD, Moskva, 187 [in Russian].
6. Naukovo-praktychnyi komentar do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (2015). Za red. M.I.Melnyka, M.I.Khavroniuka [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine]. Kyiv: Attica, 1063 [in Ukrainian].
7. Postanova Verkhovnoho Sudu kolehiieiu suddiv Druhoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu [Resolution of the Supreme Court in the composition of the second panel of judges of the Criminal Court of Cassation] of September

- 12, 2018 (case № 573/553/14-k) (n.d.). reyestr.court.gov.ua. Retrived from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76673240> [in Ukrainian].
8. Radutnii O.E. (2002) Kryminalna vidpovidalnist za nezakonne zbyrania, vykorystania ta rozholoshennia vidomostey, scho stanovliat komertsyynu tayemnistu [Criminal liability for illegal collection, use and disclosure of information constituting a trade secret] PhD, Kharkiv, 204 [in Ukrainian].
  9. Semeniuk O. H. (2017) Problemy okhorony derzhavnoi taiemnytsi: kryminalno-pravovi ta kryminolohichni aspekty [Problems of protection of state secrets: criminal law and criminological aspects]. Kyiv: ArtEk Publishing House LLC, 439 [in Ukrainian].
  10. Sosnina O. V. (2017) Kryminalna vidpovidalnist za porushennia nedotorkannosti pryvatnoho zhyttia (st.182 KK Ukrainy) PhD, Lviv, 256 [in Ukrainian].
  11. Ukhvala Chernihivskoho apeliatsiinoho sudu [Decision of the Chernihiv Court of Appeal] of 4 September 2020 (case № 748/1039/20). (n.d.). reyestr.court.gov.ua. Retrived from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91462243> [in Ukrainian].
  12. Cholan T. A. (2016) Kryminalna vidpovidalnist za nezakonne usynovlennia ta rozgholoshennia yoho taiemnytsi [Criminal liability for illegal adoption and disclosure of its secrets] PhD, Kyiv, 248 [in Ukrainian].
  13. Shamsutdinov O. V. (2001) Vidpovidalnist za rozgholoshennia derzhavnoi taiemnytsi za novym kryminalnym zakonodavstvom Ukrainy [Responsibility for disclosure of state secrets under the new criminal legislation of Ukraine]. *Pravove, normatyvne ta metrolohichne zabezpechennia systemy zakhystu informatsii v Ukraini : naukovo-tekhnichnyi zbirnyk*. Vol. 2, pp. 21–25 [in Ukrainian].